

24.2.2026

Ärende: B 20/2025 rd Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025.

Ämne: Lagutskottets ansvarsområde, särskilt avsnitt 6 Rättsväsendet

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att lämna ett utlåtande till riksdagens lagutskott om Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Folktinget konstaterar inledningsvis att det är positivt att regeringen har valt att lyfta rättsväsendet som ett centralt tema i sin språkberättelse. I en rättsstat är det av ytterst stor betydelse att var och en kan lita på att de grundläggande fri- och rättigheterna respekteras inom domstolsväsendet. Språkliga rättigheter hör enligt 17 § i grundlagen till de grundläggande fri- och rättigheterna. Om rättsväsendet försummar sin skyldighet att tillgodose de lagstadgade språkliga rättigheterna leder det till ett försvagat rättsskydd och följaktligen även till ett försvagat förtroende för myndigheterna.

Tingsrättsreformen

En brist i språkberättelsen är att det saknas rekommendationer och åtgärdsförslag för att lösa de brister i tillgodoseendet av språkliga rättigheter som har identifierats.

Inom domstolsväsendet har andelen brottmål som behandlats på svenska minskat tydligt åtminstone sedan år 2010. Till följd av tingsrättsreformen 2019 reducerades antalet tvåspråkiga tingsrätter på fastlandet från åtta till fem. Därtill lades fyra sammanträdesplatser i tvåspråkiga kommuner ned. Majoritetens språk inom Österbottens tingsrätt ändrades från svenska till finska.

I början av år 2025 lades ytterligare ett förslag fram om nedläggning av en sammanträdesplats på en tvåspråkig ort, denna gång i Jakobstad. Folktinget har konsekvent motsatt sig förslagen i utlåtanden till justitieministeriet och riksdagens utskott.

Folktinget konstaterar att en svenskspråkig person vars ärende handläggs på finska vid domstol är i en svagare språklig position än om hen får ärendet behandlat på sitt eget språk. Det råder brist på svenskkunnig personal vid domstolarna, och domstolarna klarar inte alltid av att tillgodose svenskspråkiga personers språkliga rättigheter. Det ordnas inte svenskspråkig utbildning av rättstradenomer i Finland och det råder också brist på övriga personalkategorier med goda kunskaper i svenska inom domstolsväsendet.

Domstolsverkets rapport om den svenskspråkiga servicen vid tvåspråkiga domstolar

Våren 2025 publicerades Domstolsverkets rapport om utvecklande av den svenskspråkiga servicen vid domstolarna (2025:21). Rapporten innehåller bland annat observationer om tingsrättsreformen 2019 och dess inverkan på den svenskspråkiga verksamheten.

De flesta respondenter som svarade på enkätens öppna frågor uppgav att reformen har lett till att den svenskspråkiga verksamheten och servicen har försämrats. Enligt svaren har reformen fått negativa konsekvenser bland annat för rekryteringen av tvåspråkiga personer, användningen av svenska, personalens språkkunskaper och enskilda personers kännedom om tillgången till tjänster på svenska. I ett svar uppgavs att "Centraliseringssträvan har direkt bidragit till att den svenskspråkiga verksamheten har försämrats."

Domstolsverket har för avsikt att använda enkäten och den respons som gavs för att skapa en modell för planering och samordning av svenskspråkig service vid domstolarna.

Folktinget konstaterar att en sådan modell är viktig i det fortsatta arbetet för att utveckla den svenskspråkiga servicen vid domstolarna.

Folktinget understryker behovet av en systematisk språkplanering och en kontinuerlig uppföljning av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses i domstolarnas verksamhet, och konstaterar att detta behov har förstärkts ytterligare till följd av tingsrättsreformen.

Handläggningsspråket i rättsprocesser

Språkberättelsen konstaterar att en del svenskspråkiga inte sköter sina ärenden inom rättsväsendet på svenska. Att avstå från sina grundläggande rättigheter är en mycket oroväckande utveckling och Folktinget föreslår att lagutskottet förutsätter att orsakerna till detta utreds av Domstolsverket.

Det har framkommit att ett avgörande skede för valet av handläggningsspråk är i början av en rättsprocess, ofta redan under polisförhöret. Det har visat sig att poliserna ofta har otillräckliga kunskaper i svenska språket. Polisyrkeshögskolan genomförde en organisationsreform

1.1.2024. Omorganiseringen av polisutbildningen vid Polisyrkeshögskolan har enligt de uppgifter Folktinget fått, försvårat den svenskspråkiga utbildningen av poliser. Folktinget ser det som angeläget att Polisyrkeshögskolan bedömer strukturreformens konsekvenser för organiseringen av den svenskspråkiga polisutbildningen och vidtar åtgärder för att säkerställa en likvärdig nivå på utbildningen på finska och svenska.

Folktinget föreslår att lagutskottet i sitt utlåtande skriver in vikten av att Polisyrkeshögskolan upprätthåller en likvärdig nivå på den finskspråkiga och svenskspråkiga polisutbildningen. Folktinget ser det som angeläget att Polisyrkeshögskolan vidtar särskilda åtgärder för att säkerställa verksamhetsförutsättningarna för den svenskspråkiga polisutbildningen.

Vidare hänvisar Folktinget till att det finns alltför få poliser i landet med tillräckliga kunskaper i svenska. Brister i förverkligandet av de språkliga rättigheterna försvagar rättsskyddet för enskilda personer och kan leda till minskat förtroende för polisens verksamhet.

Polisyrkeshögskolan har utvärderat examensutbildningens genomslagskraft genom en enkät, där nytutexaminerade poliser har bedömt hur väl de kunskaper och färdigheter de har fått genom utbildningen motsvarar kraven i det praktiska polisarbetet. Poliser från den finskspråkiga polisutbildningen har sex år i rad svarat att deras förmåga att kommunicera med personer som talar svenska är på en lägre nivå än övriga färdigheter. (Poliisi (AMK) - tutkintokoulutuksen vaikuttavuus vuosina 2020–2023 valmistuneiden poliisien arvioimana. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 40, 2025)

Folktinget föreslår att lagutskottet i sitt utlåtande uppmärksammar Polisyrkeshögskolans skyldighet att genom utbildningen säkerställa att poliserna har en faktisk förmåga att tillgodose språkliga rättigheter. Brister i förverkligandet av de språkliga rättigheterna försvagar enskilda personers rättsskydd och kan leda till minskat förtroende för polisens verksamhet.

För att lösa problemet med brist på svenskspråkig personal måste större uppmärksamhet fästas vid att stärka den befintliga personalens språkkunskaper inom domstolarna, dvs. att erbjuda språkundervisning under arbetstid. I rekryteringsprocesser bör goda faktiska kunskaper i både finska och svenska ses som en merit. En viktig åtgärd vore att ta i bruk modeller och metoder för planeringen av svenskspråkiga servicestigar inom rättsväsendet, vilket innebär att språkkompetens beaktas i de anställdas kunskapsprofiler. Det är också viktigt

att myndigheterna signalerar att goda kunskaper i svenska är en merit, dvs. att de betalar kännbara språktillägg.

Digitala tjänster inom rättsväsendet

En stark trend är att myndigheterna, även inom rättsväsendet, tar i bruk digitala verktyg för att effektivisera verksamheten och spara kostnader. Folktinget har under de senaste åren erfarit att det ofta brister i myndigheters svenskspråkiga digitala tjänster.

Folktinget påminner därför om att båda nationalspråken ska beaktas samtidigt då nya tekniska verktyg upphandlas, beställs, utvecklas och tas i bruk. För att tjänsterna ska fungera på båda nationalspråken, bör informations- och kunskapsbaserad ledning vara utgångspunkten även vid planeringen av svenskspråkiga tjänster.

Helsingfors den 24 februari 2026

Christina Gestrin

Folktingssekreterare